

ตำรับยาที่มีข้าวดำทำยาของชาวซองเป็นเภสัชวัตถุ: สำหรับแพทย์แผนไทย Chong Tribe's Black Rice and Its Used as a Medicine Ingredient: Implication for Thai Traditional Medicine

เจตน์จรรย์ อาจโรสง, บธ.ค. (บริหารธุรกิจ); ประกาศนียบัตร (แพทย์แผนไทย) *
Jetchan Atthaisong, D.B.A. (Business Administration); Cert. (Thai Traditional Medicine) *

อาจิน สว่างชีพ **
Archin Sawangsheap **

นันทวัน ไกล้า, มน.ม. (มานุษยวิทยา) ***
Nunthawan Jaikla, M.A. (Anthropology) ***

คำรณ วงศ์ศรี, บธ.บ. (การตลาด); ประกาศนียบัตร (แพทย์แผนไทย) ****
Kamron Wangsri, B.B.A. (Marketing); Cert. (Thai Traditional Medicine) ****

กลุ่มชาติพันธุ์ซอง (The Chong Ethnic) คือคนพื้นเมืองของภาคตะวันออก พบในจังหวัดจันทบุรี ระยอง ตราด และฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ยังพบในภาคตะวันตกคือ จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนในต่างประเทศ พบว่าประเทศกัมพูชามีชาวซอง (ชาวกัมพูชา เรียกว่า ชาวปอร์) อาศัยอยู่ในจังหวัดพระตะบอง และจังหวัดโพธิ์สธว์ ในบริเวณที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศไทย (เจตน์จรรย์ อาจโรสง และคณะ, 2560) ในปัจจุบัน แหล่งที่มีชาวซองอาศัยอยู่มากที่สุดในประเทศไทย คือ ตำบลตะเคียนทอง ตำบลจันทพล และตำบลคลองพลู อำเภอบางขัน จังหวัดจันทบุรี ชาวซองมีความผูกพันกับป่า จึงมีความเชี่ยวชาญอย่างมากด้านสมุนไพรในการรักษาโรค ประกอบกับชาวซองมีความเชื่อเรื่องผี จึงมีภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค ได้แก่ การรักษาโรคด้วยสมุนไพร การรักษาโรคด้วยเวทมนตร์คาถา เป็นต้น (เจตน์จรรย์ อาจโรสง, พระอิทธิกรวัชรชัย

จันทโชโต, พระสี เตชพลโ, เฉิน ผันผาย, และคำรณ วงศ์ศรี, 2551) โดยอาชีพหลักของชาวซอง คือ การทำนา เพื่อนำข้าวมารับประทานในครอบครัว แบ่งปันให้แก่เพื่อนบ้าน และนำข้าวมาเป็นเภสัชวัตถุในการปรุงยา ปัจจุบันชาวซองได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น สิ่งที่หายไปพร้อมกับนา คือ เมล็ดพันธุ์ข้าวพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพบว่า “ข้าวดำทำยา” ซึ่งเคยมีในทุ่งนาตำบลตะเคียนทอง ได้หายไป แต่พบว่าพันธุ์ข้าวดำพื้นเมืองของชาวซองยังคงเหลืออยู่ที่ตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นข้าวไร่พันธุ์พื้นเมือง เป็นข้าวเจ้าแข็ง ทั้งนี้ พระครูธรรมสรคุณ (ท่านพ่อเจียน) ได้ตั้งชื่อข้าวดำทำยาของตำบลวังแซ้มว่า “แม่พญาทองดำ” อันเป็นที่มาของชื่อ “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่พญาทองดำ” (สมเจตน์ แก้วแกมกาญจน์, 2557)

ชาวซองมีสินทรัพย์ทางความรู้ (knowledge assets) อันมีคุณค่า ที่ได้มาจากแบบอย่างที่ดี (best

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี
** อาจารย์ โรงเรียนแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
*** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี
**** ครูธุรการ โรงเรียนวัดคลองตะเคียน อำเภอบางขัน จังหวัดจันทบุรี

practice) จากคนรุ่นเก่าถ่ายทอดสู่คนรุ่นลูกหลาน คือ ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค แต่การสืบทอดภูมิปัญญา เหล่านี้ไม่มีการจดบันทึก ผู้รับการสืบทอดภูมิปัญญา จึงต้องจดจำ และใช้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ จึงทำให้ตำรับยาต่างๆ บางส่วนได้หายไป หรือหายไป ทั้งตำรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรับยาที่ใช้ข้าวเป็นเภสัชวัตถุ ซึ่งคงเหลืออยู่น้อย จึงยากที่จะสืบค้นได้ (เจตน์จรรย์ อาจโรสง และคณะ, 2559) การรักษาโรคของชาวของ ส่วนใหญ่รักษาด้วยสมุนไพรและเวทมนตร์คาถา ชาวของ จึงมีการบูรณาการตำรับยาที่มีการจดบันทึก เช่น ตำรับ ยาหลวงพ่อกุซ วัดปากคลองมะขามเฒ่า ตำรับยาไกรภพ สาระกูด และตำรับยาที่ได้จากการบอกเล่าจากคนรุ่นก่อน เพื่อใช้ในการรักษาโรค ซึ่งบทความนี้มุ่งเน้นการนำเสนอ ตำรับยาที่มีส่วนผสมของข้าว โดยเฉพาะข้าวดำทำยา ของชาวของ “แม่พญาทองคำ” เป็นเภสัชวัตถุ

การใช้ข้าวดำทำยาของชาวของเป็นเภสัชวัตถุในตำรับยา
จากการศึกษาพบว่าชาวของใช้ข้าวในการรักษา

โรคต่างๆ โดยทั่วไปนิยมนำข้าวดำทำยามาทำเป็นน้ำกระสายยา ได้หลายตำรับ ซึ่งตำรับยาต่างๆ เหล่านี้ สามารถจำแนก ตามสรรพคุณได้ 2 ชนิด ดังนี้

1. ตำรับยาที่มีสรรพคุณบำรุงกำลัง เจริญธาตุ
ประกอบด้วยตำรับยา 3 ตำรับ ดังนี้

1.1 ตำรับยาบำรุงกำลัง สำหรับคนผอมแห้ง แรงน้อย ตำรับยาหลวงพ่อกุซ วัดปากคลองมะขามเฒ่า (หลวงพ่อกุซ วัดปากคลองมะขามเฒ่า, ม.ป.ป.) เภสัชวัตถุ ได้แก่ ข้าวสารคั่ว เกลือทะเล (เกลือใส่แกลง) พริกไทยร้อน และน้ำผึ้งชันโรงแท้ โดยนำข้าวสารคั่ว เกลือทะเล และ พริกไทยร้อน อย่างละเท่าๆ กัน มาตำให้ละเอียด ผสมกับ น้ำผึ้งชันโรงแท้ ปั้นเป็นลูกกลอนขนาดเท่าเมล็ดพุทรา ใช้รับประทานครั้งละ 1 เม็ด วันละ 3 เวลา ก่อนอาหาร เช้า-เย็น และก่อนนอน สรรพคุณแก้โรคผอมแห้งแรงน้อย ทำให้มีสุขภาพอนามัยดีภายในเวลาไม่เกิน 3 เดือน ตัวยา และเภสัชวัตถุยารับปรุงกำลัง แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวยา และเภสัชวัตถุในตำรับยาบำรุงกำลัง (ที่มา: เจตน์จรรย์ อาจโรสง และคณะ, 2559)

เภสัชวัตถุ และสรรพคุณ มีดังนี้

1) ข้าวสารคั่ว ใช้ข้าวหอมแม่พญาทองคำ ซึ่งเป็นข้าวเจ้าที่มีสีดำ มีแอนโทไซยานิน มีคุณสมบัติที่สำคัญคือ เป็นสารต้านอนุมูลอิสระ จึงมีประโยชน์ ในการลดภาวะเครียดออกซิเดชัน ซึ่งหากภาวะเครียด ออกซิเดชันมีพัฒนาการที่รุนแรงขึ้น จะเป็นปัจจัยเสริม

ให้เกิดโรคต่างๆ เช่น โรคหัวใจขาดเลือด โรคเบาหวาน โรคหอบ โรคข้ออักเสบ โรคความจำเสื่อม โรคเมะเร็ง (วิไลดา ลินทร, วรรณญา จตุพรประเสริฐ, มาลิน จุลศิริ, และกนกวรรณ จารุกัจ, 2557) ทั้งนี้ คณะผู้เขียนบทความได้นำข้าวหอม แม่พญาทองคำส่งไปวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ ซึ่งผลการทดสอบแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบองค์ประกอบสำคัญในข้าวหอมแม่พญาทองคำ

องค์ประกอบสำคัญ	ผลการทดสอบ
moister	2.50%
protein (factor 5.95)	10.58%
fat	3.74%
ash	1.21%
total carbohydrate (by difference; include crude fiber)	81.97%
total calories	403.86 kcal/100 g.
calories from fat	33.66 kcal/100 g.

ที่มา: สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2559)

ตำรับยาบำรุงกำลัง ใช้ข้าวสารคั่ว มีรสมัน สรรพคุณคือ มีฤทธิ์ซึมซาบไปตามเส้นเอ็น แก้เส้นเอ็นพิการ บำรุงเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อย บำรุงไขข้อ บำรุงเยื่อกระดูก เป็นยาอายุวัฒนะ ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.)

2) แก้อืดท้อเล มีรสเค็ม สรรพคุณคือ มีฤทธิ์ซึมซาบไปตามผิวหนัง แก้โรคผิวหนัง โรคพรรดิก ถ่ายชำระน้ำเลือด ชำระเมือกมันในลำไส้ ฟอกโลหิต แก้เสมหะเหนียว (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.) บำรุงธาตุทั้ง 4 แก่น้ำดีพิการ แก้โรคท้องมาน (อัม แสงปัญญา, 2507)

3) พริกไทยร้อน มีรสเผ็ดร้อน กลิ่นฉุน สรรพคุณคือ แก้โรคลมจุกเสียด ขับลมให้ผายหรือเรอบำรุงเตโชธาตุ (ธาตุไฟ) ขับเหงื่อ ช่วยย่อยอาหาร (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.) รักษาอาการปวดกระเพาะอาหาร รักษาโรคหลอดเลือดอักเสบเรื้อรังและอาการหอบหืด ช่วยขับลม แก้ประสาทอ่อนเพลีย บำรุงกระเพาะอาหาร ลดอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2553) แก้อัมพฤกษ์ อัมพาต (อัม แสงปัญญา, 2507)

4) น้ำผึ้งชันโรงแท้ มีรสหวาน สรรพคุณคือ มีฤทธิ์ซึมซาบไปตามเนื้อ ทำให้เนื้อในร่างกายชุ่มชื้น บำรุงกล้ามเนื้อ บำรุงหัวใจ เจริญอาหาร แก้อ่อนเพลีย บำรุงกำลัง แก้ไอ แก้เสมหะแห้ง แก้หอบ (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.) ช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่ผิว ช่วยต้านอนุมูลอิสระ ชะลอการเสื่อมของเซลล์ เป็นยาอายุวัฒนะ เป็นยาระบายอ่อนๆ เป็นยาฆ่าเชื้อโรคบางชนิด เป็นยาสมานแผล แก้ฝีในท้อง ขับฟอกเสมหะในท้อง แก้ท้องมาน (อัม แสงปัญญา, 2507)

การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และวิจารณ์สรรพคุณของตำรับยาหลวงพ่อคุช วัดปากคลองมะขามเฒ่า โรคผอมแห้งแรงน้อยมีสาเหตุจากกรรมพันธุ์ โรคประจำตัว และฮอร์โมน ซึ่งเป็นไปตามหลักการแพทย์แผนไทย ในธาตุสมุฏฐานที่กล่าวว่า “เมื่อสิ่งหนึ่งผิปรกดิธรรมชาติไป คือ มีไฟมากเกินไป หรือเกินปรกดิธรรมชาติ” “จักไปกระทบทำให้เกิดอีกสิ่ง คือ ทำให้เกิดลมมากขึ้น” “สิ่งนั้นจักไปกระทบให้อีกสิ่งผิปรกดิ คือ ที่สุดน้ำจกแห้งไปด้วยไฟที่มากลมที่มากขึ้น” “และกลับไปสู่สิ่งที่ผิปรกดิเมื่อเริ่มเสมอ คือ ในที่สุดไฟจกกลับมาแรงมากขึ้นไปอีกด้วยน้ำนั้นแห้งไป” แพทย์ต้องเข้าใจธาตุสมุฏฐานก่อนจึงจะสามารถนำคัมภีร์มาใช้ในการรักษาได้ถูกต้อง (คมสัน ทินกร ณ อยุธยา, ม.ป.ป.) สำหรับสรรพคุณของตำรับยานั้น

มีข้าวเป็นยาอายุวัฒนะ พริกไทยช่วยลดอาการท้องอืดได้ เพราะในผลมีน้ำมันหอมระเหยอยู่ 2-4% ส่วนเกลือช่วย ฟอกโลหิต บำรุงธาตุทั้ง 4 จึงทำให้ธาตุทั้ง 4 ที่ไม่สมบูรณ์ กลับมาเป็นปกติได้

1.2 ตำรับยารักษาอาการมือชา-เท้าชา ตำรับยา ไกรภพ สาระกูล (ไกรภพ สาระกูล, 2552) เกษัศวัตถุ ได้แก่ เมล็ดงา 1 ลิตร รำปลายข้าวสาร 1 ลิตร กระเทียม 1 กำมือ และน้ำผึ้งหรือน้ำตาล 1/2 ลิตร โดยนำกระเทียม มาสับให้ละเอียด แล้วนำทั้ง 3 อย่าง ไปคั่วให้สุกจนแห้ง ทิ้งไว้ให้เย็นสักครู่ จากนั้นนำไปบดเป็นผง ผสมกับน้ำผึ้ง หรือน้ำตาล ปั้นเป็นลูกกลอน รับประทานเช่นเดียวกับ ตำรับที่ 1.1 ติดต่อกันเป็นเวลา 1 เดือน อาการจะดีขึ้น หรืออาจใช้ข้าวกล้อง และเมล็ดถั่วเขียว ในปริมาณเท่าๆ กัน ต้มกับน้ำตาลจนเหนียว รับประทานเป็นของหวาน เพื่อช่วย บรรเทาอาการมือชา-เท้าชา

เกษัศวัตถุ และสรรพคุณ มีดังนี้

1) เมล็ดงา มีรสมัน สรรพคุณคือ บำรุงไขมัน และแก้เส้นเอ็น แก้เมื่อย บำรุงกำลัง (สำนักสถานพยาบาล และการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.) ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย แก้อ่อนเพลียข้อแพลง ไล่บาดแผล (อัม แสงปัญญา, 2507)

2) รำปลายข้าวสาร มีรสมันเย็น สรรพคุณ คือ แก้ไข้ บำรุงเส้นเอ็นในฤดูร้อน

3) กระเทียม มีรสเผ็ดร้อน สรรพคุณ คือ ลดอาการ ท้องอืด ท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด รักษาโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2553) แก้ไอ แก้วริดสีดวงอก แก้โรคผิวหนัง ขับลมในลำไส้ ขับปัสสาวะ บำรุงธาตุ ขับโลหิตระดู แก้ฟกบวม แก้เสมหะ และลม กระจายโลหิต ทำให้เสมหะแห้ง แก้อาการปวด มวนในท้อง (อัม แสงปัญญา, 2507)

4) น้ำผึ้งหรือน้ำตาล มีรสหวาน สรรพคุณ คือ มีฤทธิ์ชุ่มชื้นไปตามเนื้อ

5) ข้าวกล้อง มีรสหวาน สรรพคุณ คือ บำรุง กำลัง แก้อ่อนเพลีย ช่วยให้อาหารย่อย บำรุงร่างกาย

6) เมล็ดถั่วเขียว มีรสมัน สรรพคุณ คือ แก้อ่อนใน แก้อ่อนขัด บำรุงเนื้อและกระดูก บำรุงกำลัง (สำนักสถาน

พยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.) บำรุงไขข้อ แก้ไข้ ทำให้ตัวเย็น แก้ไข้ใน (อัม แสงปัญญา, 2507)

การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และ วิจารณ์สรรพคุณของตำรับยาไกรภพ สาระกูล โรคมือชา-เท้าชา มีสาเหตุจากวาโยธาตุ (ธาตุลม) พิการ เส้นเอ็นพิการ สำหรับสรรพคุณของตำรับยานี้ มีเมล็ดงาและรำปลาย ข้าวสารช่วยบำรุงเส้นเอ็นในฤดูร้อน กระเทียมช่วยบำรุง ธาตุ กระจายโลหิต เพราะมีน้ำมันหอมระเหย ช่วยขับลม ทำให้เลือดลมเดินเป็นปกติ ส่วนน้ำผึ้งหรือน้ำตาล ข้าวกล้อง และเมล็ดถั่วเขียว ช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง ทำให้ธาตุดิน บริบูรณ์ จึงไม่เจ็บป่วย

1.3 ตำรับยารักษาโรคไต ตำรับยาของชาวของ เกษัศวัตถุ ได้แก่ ข้าวสุก และน้ำอ้อย โดยนำข้าวสุกมาลวก กับน้ำอ้อย ปั้นเป็นก้อนขนาดเท่าหัวแม่มือ รับประทาน ครั้งละ 1 ก้อน วันละ 3 เวลา ก่อนอาหารเช้า-เย็น และ ก่อนนอน (เจตนัจจรัญ อาจโรสง และคณะ, 2559)

เกษัศวัตถุ และสรรพคุณ มีดังนี้

1) ข้าวสุก มีรสหวาน สรรพคุณคือ มีฤทธิ์ ชุ่มชื้นไปตามเนื้อ

2) น้ำอ้อย มีรสหวานเย็น กลิ่นหอม สรรพคุณ คือ แก้เสมหะ โรคหืด ลดอาการไอ ช่วยกระจายเสมหะ ขับปัสสาวะ (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.) บำรุงจิตใจให้ชุ่มชื้น ชูกำลัง (อัม แสงปัญญา, 2507)

การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และ วิจารณ์สรรพคุณของตำรับยาของชาวของ โรคไตมีสาเหตุ จากวาโยธาตุ (ธาตุน้ำ) พิการ สำหรับสรรพคุณของตำรับยา นั้น มีข้าวสุกที่มียุทธวิธีชุ่มชื้นไปตามเนื้อ เมื่อบั่น กับกระสายยาน้ำอ้อย ทำให้เกิดวาโย ช่วยพัดพาเอาไป ได้ดีขึ้น และเตโชธาตุ (ธาตุไฟ) บริบูรณ์ขึ้น จากความร้อน ของข้าวสุกและน้ำอ้อย จึงช่วยขับปัสสาวะได้ดีขึ้น

2. ตำรับยาที่มีสรรพคุณถอนพิษ กันคุณไสย ประกอบด้วยตำรับยาของชาวของ 7 ตำรับ ดังนี้

2.1 ตำรับยารักษาโรคนุสวัด (ตำรับที่ 1) เกษัศวัตถุ ได้แก่ เนื้อผลหมากสด เถานาคราช และน้ำข้าวข้าว โดยใช้ หมาก 3 คำ พ่นบริเวณที่เป็น พร้อมทั้งใช้คาถากำกับ (พ่น 3 วัน ติดต่อกัน ก่อนพระอาทิตย์ตกดิน เรียกว่า

“พน 3 คำ”) และใช้ยาทาที่ได้จากการนำเถานาคราษมาฝนกับน้ำข้าวข้าว

เกสรขี้วัว และสรรพคุณ มีดังนี้

1) เนื้อผลหมากรูด มีรสฝาด สรรพคุณคือ ใช้แก้อาการท้องเดิน และใช้รักษาน้ำกัดเท้า (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2553)

2) เถานาคราษ มีรสเย็น สรรพคุณ คือ ถอนพิษอักเสบ แก้ปวดแสบปวดร้อน ถอนพิษสัตว์กัดต่อย แก้พิษฝี (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.)

3) น้ำข้าวข้าว มีรสเย็น สรรพคุณคือ ถอนพิษลำแดง แก้พิษร้อนภายใน ดับพิษอักเสบและฟกบวม ดังนั้น หากใช้เป็นน้ำกระสายยา มักใช้กับยาแก้ไข้ เพราะนอกจากจะช่วยละลายยาให้รับประทานง่ายขึ้นแล้ว ยังช่วยเสริมฤทธิ์ลดไข้ของยาในตำรับได้อีกด้วย

การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และวิจารณ์สรรพคุณของตำรับยารักษาโรคภูสวัตร (ตำรับที่ 1) โรคภูสวัตรมีสาเหตุจากเตโชธาตุกำเริบ วาโยธาตุพิการ อาโปธาตุหย่อน จึงแสดงออกที่ธาตุดิน คือ เม็ดบนผิวหนังที่เกิดจากความร้อนภายในร่างกาย สำหรับสรรพคุณของตำรับยานี้ เนื้อผลหมากรูดใช้สมานแผลได้ เพราะมีสารแทนนิน มีรสฝาด และมีความร้อน จึงทำให้แผลหายได้ การใช้วิธีฝนไปบนผิวหนังของคนไข้ เพื่อช่วยสมานแผลที่เกิดจากความร้อน ส่วนเถานาคราษและน้ำข้าวข้าว มีรสเย็น เป็นอาโปธาตุ การทาบนผิวหนังจึงเป็นการใช้อาโปธาตุที่เย็นไปดับความร้อนของเตโชธาตุ

2.2 ตำรับยารักษาโรคภูสวัตร (ตำรับที่ 2) หมอจะรักษาโดยใช้ธาตุการ่วมกับการใช้น้ำมันดีและสมุนไพร มาพอก เกสรขี้วัว ได้แก่ ไพล ผักขี้แมลง ข้าวสุกเผาไฟ พิมเสนเกล็ด สารส้ม และน้ำข้าวข้าว โดยนำไพล ผักขี้แมลง และข้าวสุกเผาไฟ มาตำคละกับพิมเสนเกล็ดและสารส้ม แล้วนำมาละลายในน้ำข้าวข้าว ใช้ทาเป็นประจำ หมอจะพน 3 คำ มีข้อห้ามคือ ห้ามรับประทานอาหารทะเล (เนื่องจากมีความคาว)

เกสรขี้วัว และสรรพคุณ มีดังนี้

1) ไพล มีรสเผ็ดเล็กน้อย ปร่า มีกลิ่นหอม

สรรพคุณคือ รักษาอาการปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก ฟกช้ำ (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2553) รับประทานถ่ายพิษบิด ขับลมในลำไส้ ขับประจำเดือนสตรี ฝนทาแก้เคล็ดบวมยอก และผสมน้ำมันเบนซิน ใช้ทาแก้เห็บข่าชนิดบวม ช่วยสมานแผล (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.)

2) ผักขี้แมลง มีรสเย็น สรรพคุณคือ ถอนพิษยาเบื่อเมา แก้ตาฟาง ตามัว ใบตำพอกแก้พิษฝี ถอนพิษอักเสบ (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.)

3) ข้าวสุกเผาไฟ มีรสมัน สรรพคุณคือ ดูดพิษ ดูดหนอง

4) พิมเสนเกล็ด มีรสเย็นหอม สรรพคุณคือ กระจายลม รักษาบาดแผล บำรุงหัวใจทำให้โล่งอก (อัม แสงปัญญา, 2507)

5) สารส้ม มีรสเปรี้ยวฝาด หวานเล็กน้อย สรรพคุณคือ สมานทั้งภายในและภายนอก ชะล้างระดูขาว ขับฟอกหนองในและหนองเรื้อรัง แก้แผลในปากและในคอ แก้หลอดลมอักเสบ ชำระล้างตาที่มีหนอง แก้หูน้ำหนวก ชะล้างโลหิตออกทางทวารเบาของสตรี ขับปัสสาวะ แก้เนื้อแก้หนองใน ขับระดูขาว (อัม แสงปัญญา, 2507)

6) น้ำข้าวข้าว มีรสเย็น สรรพคุณคือ ถอนพิษลำแดง แก้พิษร้อนภายใน ดับพิษอักเสบและฟกบวม

การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และวิจารณ์สรรพคุณของตำรับยารักษาโรคภูสวัตร (ตำรับที่ 2) โรคภูสวัตรมีสาเหตุจากเตโชธาตุกำเริบ วาโยธาตุพิการ และอาโปธาตุหย่อน สำหรับสรรพคุณของตำรับยานี้ มีไพล ข้าวสุกเผาไฟ พิมเสนเกล็ด และสารส้ม ช่วยรักษาและสมานแผล ช่วยกระจายลม ส่วนผักขี้แมลงและน้ำข้าวข้าว ช่วยลดความร้อน ถอนพิษอักเสบ

2.3 ตำรับยารักษาอาการร้อนใน เกสรขี้วัว ได้แก่ ข้าวสุกเผาไฟ ลูกข่อยเผาไฟ และขี้ข้าวโพดเผาไฟ โดยนำข้าวสุก ลูกข่อย และขี้ข้าวโพด ไปเผาให้เป็นขมูกสีดำแล้วนำไปต้ม ใช้ดื่มครั้งละครึ่งแก้ว ก่อนอาหาร รักษาอาการร้อนใน

เกสรตัวผู้ และสรพคุณ มีดังนี้

1) ข้าวสุกเผาไฟ มีรสมัน สรรพคุณคือ ดูดพิษ ดูดหนอง

2) ลูกยอเผาไฟ มีรสขมเล็กน้อย เย็น สรรพคุณคือ แก้คลื่นไส้ อาเจียน (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2553) บำรุงโลหิตและดี แก้โลหิตพิการ แก้ดีพิการ และเจริญรสอาหาร (อัม แสงปัญหา, 2507)

3) ชั่งข้าวโพดเผาไฟ มีรสมันสุก สรรพคุณคือ แก้เส้นเอ็นพิการ บำรุงไขข้อ ทำให้เกิดความอบอุ่น แก่ร่างกาย

วิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และวิจารณ์

สรรพคุณของตำรับยารักษาอาการร้อนใน อาการร้อนใน มีสาเหตุจากเตโชธาตุกำเริบ อาโปธาตุพิการ วาโยธาตุกำเริบ เกิดดีพิการ สำหรับสรรพคุณของตำรับยานี้ มีข้าวสุกเผาไฟ ลูกยอเผาไฟ และชั่งข้าวโพดเผาไฟ เมื่อนำไปต้มน้ำดื่ม จะช่วยดับพิษร้อนอันเกิดจากดี ช่วยให้เตโชธาตุกลับมาเป็นปกติ

2.4 ตำรับยารักษาโรคตาแดง เกสรตัวผู้ ได้แก่ ผักบุ้งแดง และน้ำข้าวข้าว โดยนำผักบุ้งแดงตำกับ น้ำข้าวข้าว ใช้น้ำหยอดตา ครั้งละ 1-2 หยด แก่ตาแดง เกสรตัวผู้ในตำรับยานี้แสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เกสรตัวผู้ในตำรับยารักษาโรคตาแดง (ที่มา: เจตนัจริย อาจิสสง และคณะ, 2559)

เกสรตัวผู้ และสรพคุณ มีดังนี้

1) ผักบุ้งแดง มีรสเย็น สรรพคุณคือ ถอนพิษ ยาเบื่อเมา แก่ตาฟาง ตามัว ใบตำพอกแก้พิษฝี ถอนพิษ อักเสบ (สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.)

2) น้ำข้าวข้าว มีรสเย็น สรรพคุณคือ ถอนพิษ ลำแดง แก้พิษร้อนภายใน ดับพิษอักเสบและฟกบวม

การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และวิจารณ์ สรรพคุณของตำรับยารักษาโรคตาแดง โรคตาแดงมีสาเหตุจากอาโปธาตุพิการ เตโชธาตุกำเริบ เกิดลมพัดขึ้นด้านบน ทำให้น้ำแห่ง ตาจึงแดง สำหรับสรรพคุณของตำรับยานี้ มีผักบุ้งแดงและน้ำข้าวข้าวซึ่งมีฤทธิ์เย็น จึงช่วยดับความร้อน

ภายในดวงตาได้ เมื่อความร้อนลดลง (เตโชธาตุเป็นปกติ) จะแสดงอาการที่ธาตุดิน คือ ตาไม่แดง

2.5 ตำรับยารักษาอาการแพ้อาหาร ถอนพิษ แผลง สัตว์ กัดต่อย เกสรตัวผู้ ได้แก่ เกาของระอา หรือพญาปล้องทอง และน้ำข้าวข้าว โดยนำเกาของระอาผสมกับ น้ำข้าวข้าว ใช้น้ำดื่มหรือทา นอกจากนี้ยังสามารถกันคุณไสยได้ด้วย หรือนำเกาของระอา (ภาพที่ 3 ก) ผสมข้าวดำทำยา “ข้าวหอมแม่พญาทองดำ” (ภาพที่ 3 ข) โดยนำเกาของระอา ผ่นกับน้ำข้าวข้าว อบให้แห้ง บรรจุแคปซูล รับประทาน ครั้งละ 2 เม็ด วันละ 3 เวลา ก่อนอาหาร หรือละลายน้ำมะนาว ทาเพื่อถอนพิษแผลง สัตว์ กัดต่อย และการแพ้อาหาร ซึ่งเกาของระอาสามารถถอนพิษและกันคุณไสยได้ ดังที่

หลวงปู่พิศุ ฐมมจาโร อดีตเจ้าอาวาสวัดเทพธารทอง ตำบลพลวง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ได้กล่าวไว้ว่า อานุภาพของไม้ของระอานี้ แม้ไม่ต้องเสก ใช้เป็นยาแก้พิษ ยาเบื่อ ยาสั่ง หรืออำนาจมนตร์กระทำทางไสยศาสตร์ได้ หากพกติดตัวจะคุ้มครองให้แคล้วคลาด ปลอดภัยจาก ลมเพ ลมพัด หรือคุณผี คุณคน คุณไสยทั้งหลาย หากมี ใครโดนคุณไสย มนต์ดำ หรือยาสั่ง ฯลฯ ใช้แก้วนํ้ากิน

แช่ หรืออาบได้ หายดังปลิดทิ้งแล ทั้งนี้ หมอพื้นบ้าน โบราณกล่าวว่าเถาของระอานำมาทำยาควรมีขนาดเท่า เหยี่ยวบาทใหญ่เป็นต้นไป มีคุณสมบัติทางยาที่ดี ซึ่งเถา ที่มีขนาดใหญ่ อายุนาน จะมีสรรพคุณทางยาดีขึ้น และ หากลงแก่น คือ เนื้อไม้สีดำ จะมีคุณสมบัติทางยาดีกว่า เนื้อไม้ปกติ

(ก)

(ข)

ภาพที่ 3 ตัวยา และเภสัชวัตถุในตำรับยารักษาอาการแพ้อาหาร ถอนพิษแมลง สัตว์ กัดต่อย
[ที่มา: (ก) เจตน์จรรย์ อาจไรสง, 2561; (ข) เจตน์จรรย์ อาจไรสง และคณะ, 2559]

เภสัชวัตถุ และสรรพคุณ มีดังนี้

1) เถาของระอา หรือพญาปล้องทอง เป็นไม้ เถากล้ายปล้องอ้อย มีรสจืดเย็น สรรพคุณคือ ถอนพิษไข้ พิษกาฬ แก้อ่อนใน ถอนพิษยาเบื่อเมา (สำนักสถานพยาบาล และการประกอบโรคศิลปะ, ม.ป.ป.)

2) น้ำชาข้าว มีรสเย็น สรรพคุณคือ ถอนพิษ ลำแดง แก้พิษร้อนภายใน ดับพิษอักเสบและฟกบวม

การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และวิจารณ์ สรรพคุณของตำรับยารักษาอาการแพ้อาหาร ถอนพิษแมลง สัตว์ กัดต่อย อาการแพ้อาหาร แพ้พิษแมลง สัตว์ กัดต่อย มีสาเหตุจากการแพ้อาหาร หรือถูกพิษยาเบื่อเมา ถูกแมลง สัตว์ กัดต่อย ทำให้เกิดโซธาตุกำเริบ สำหรับสรรพคุณของ ตำรับยานี้ เถาของระอามีรสจืดเย็น ผสมกับน้ำชาข้าว ซึ่งมีรสเย็น ทำให้เกิดโซธาตุที่กำเริบเย็นลงด้วยอาโปธาตุ จึงทำให้สามารถถอนพิษไข้ พิษกาฬ แก้อ่อนใน และถอนพิษ ยาเบื่อเมาได้

2.6 ตำรับยารักษาอาการแพ้พิษจากสารเคมี เภสัชวัตถุ ได้แก่ ใบตำลึงสด และน้ำชาข้าว โดยนำใบตำลึง สดผสมกับน้ำชาข้าว ใช้ดื่มครั้งละครึ่งแก้ว หลังการสัมผัส หรือดื่มสารเคมี เพื่อถอนพิษ

เภสัชวัตถุ และสรรพคุณ มีดังนี้

1) ใบตำลึงสด มีรสหวานและเหม็นเขียว เล็กน้อย สรรพคุณคือ บรรเทาอาการแพ้ อักเสบ จากแมลง กัดต่อย หรือถูกตัวบึ้ง (โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2553)

2) น้ำชาข้าว มีรสเย็น สรรพคุณคือ ถอนพิษ ลำแดง แก้พิษร้อนภายใน ดับพิษอักเสบและฟกบวม

การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และวิจารณ์ สรรพคุณของตำรับยารักษาอาการแพ้พิษจากสารเคมี อาการแพ้พิษจากสารเคมีมีสาเหตุจากการแพ้สารเคมี ส่งผลให้เกิดโซธาตุกำเริบ และแสดงออกที่ธาตุดิน อาจเกิด

การอาเจียน หรือเป็นรอยแผลไหม้ที่เกิดจากความร้อนภายในร่างกาย สำหรับสรรพคุณของตำรับยานี้ มีใบตำลึงสดซึ่งมีรสหวาน ผสมกับน้ำข้าวข้าวซึ่งมีรสเย็น จึงทำให้เตโชธาตุที่กำเริบเย็นลงด้วยอาโปธาตุ และวาโยธาตุลดลงเมื่อเตโชธาตุเย็นลง ทำให้ลดการอาเจียน และลดความร้อนได้ จึงสามารถถอนพิษที่เกิดจากการแพ้สารเคมีได้

2.7 ตำรับยารักษาอาการเป็นซาง ขางมี 3 ชนิด ได้แก่ ขางละ เป็นฝ้าขาวๆ ตรงโคนลิ้น ขางลม เป็นฝ้าขาวๆ ที่ลิ้นตรงปลาย และขางชุม เป็นเม็ดใสๆ ใหญ่ๆ ในลิ้น เกสซ์วัตถุ ได้แก่ หอยขมเป็นๆ (หอยขมที่ยังมีชีวิตอยู่) และน้ำข้าวข้าว การรักษาอาการเป็นซางทั้ง 3 ชนิด จะใช้เงิน 1 สลึง และหอยขมเป็นๆ ฝนกับน้ำข้าวข้าวจนกันหอยทะลุ มีน้ำดำๆ ไหลออกมา แล้วนำไปกวาดที่ลิ้นเด็ก วันละครั้งเป็นเวลา 3 วัน ติดต่อกัน ก่อนตะวันตกดิน (เจตนารมณ์อาจโรสง, อังคณา ประเสริฐศรี, และคำรณ วังศรี, 2558)

เกสซ์วัตถุ และสรรพคุณ มีดังนี้

1) หอยขมเป็นๆ มีรสจืดเย็น สรรพคุณคือ ช่วยดับพิษร้อน ถอนพิษไข้

2) น้ำข้าวข้าว มีรสเย็น สรรพคุณคือ ถอนพิษสำแดง แก้พิษร้อนภายใน ดับพิษอักเสบและฟกช้ำ

การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดโรค และวิจารณ์สรรพคุณของตำรับยารักษาอาการเป็นซาง อาการเป็นซางมีสาเหตุจากเตโชธาตุกำเริบ วาโยธาตุกำเริบ และอาโปธาตุพิการ สำหรับสรรพคุณของตำรับยานี้ ใช้หอยขม ซึ่งมีรสจืดเย็น ช่วยดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ ใช้น้ำข้าวข้าว ซึ่งมีรสเย็นเช่นกัน จึงช่วยถอนพิษสำแดง แก้พิษร้อนภายใน ช่วยลดความร้อนอันเกิดจากเตโชธาตุกำเริบได้ เมื่อความร้อนลดลง ลมที่พัดขึ้นจะลดลง น้ำจึงสามารถไหลเวียนได้เป็นปกติ ธาตุดินซึ่งเป็นตัวแสดงอาการจึงเป็นปกติ คือ อาการเป็นซางจะหายไป

การวิจารณ์ตำรับยา ข้อควรระวัง มิติทางจิตวิญญาณ และการอนุรักษ์ภูมิปัญญา

1. ตำรับยาหลวงพ่อบุญ วัดปากคลองมะขามเฒ่า เป็นตำรับยาที่ดี และเป็นภูมิปัญญาที่ถูกต้องในด้านการรักษาโรค เนื่องจากเป็นตำรับยาสูตรเสมอ กล่าวคือ ใช้เกสซ์วัตถุ

เท่ากันทั้ง 3 ชนิด นอกจากนี้ เกสซ์วัตถุที่ใช้ยังสามารถเข้ากันได้ดี มีทั้งการกระตุ้นให้ออกฤทธิ์ คือ ความเผ็ดร้อนของพริกไทย การซึมซาบไปตามเส้นเอ็นและผิวหนังของข้าวสารคั่วและเกลือ จึงทำให้ตัวยาสามารถออกฤทธิ์ไปได้ทั่วสรรพางค์กาย เส้นเอ็นที่พิการจึงแข็งแรงขึ้น บำรุงเยื่อกระดูกในแห่งกระดูก ถ่ายชำระน้ำเลือดและเมือกมันในลำไส้ ขับลมให้ผายหรือเรอ จึงทำให้เลือดลมเดินสะดวก คนไข้จึงรู้สึกสบายตัว และน้ำผึ้งยังช่วยให้เจริญอาหาร เมื่อรับประทานอาหารได้ดี จะทำให้มีพลังงาน ในขณะที่เดียวกัน ช่วยบำรุงร่างกายให้แข็งแรงด้วย

ข้อควรระวัง ควรรับประทานต่อเนื่อง 3 เดือน เมื่อร่างกายแข็งแรงดีขึ้นแล้วควรหยุดรับประทาน เพราะหากรับประทานมากเกินไปอาจทำให้ขาดสารอาหารประเภทอื่นๆ และควรรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ เพื่อความสมบูรณ์ของร่างกาย

มิติทางจิตวิญญาณ เนื่องจากตำรับยาลหลวงพ่อบุญ วัดปากคลองมะขามเฒ่า เป็นตำรับของพระที่เก่งเรื่องสมุนไพรและเวทมนตร์คาถา ดังนั้นจึงมีผลทางใจอย่างมาก เมื่อนำมาใช้ในคนไข้ชาวช่อง เพราะความเชื่อว่ตำรับยามีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อมีการสวดคาถาขณะปรุงยาจึงมีผลด้านจิตใจว่าตนจะต้องหาย เมื่อได้รับการรักษาด้วยตำรับยาลหลวงพ่อบุญ วัดปากคลองมะขามเฒ่า ด้วยความเชื่อและศรัทธามั่น จะเป็นกำลังใจที่แข็งแกร่งให้กับคนไข้ ผลของการคิดบวกจึงทำให้เกิดโอกาสในการหายเจ็บป่วยเพิ่มขึ้น เพราะคนไข้มีกำลังใจที่ดี

การอนุรักษ์ภูมิปัญญา วิธีการรักษาอาการด้วยตำรับยานี้ควรอนุรักษ์ไว้ต่อไป เพราะมีผลด้านร่างกายคือ ทำให้ร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ คนไข้ที่มีไขมันมากสามารถช่วยลดเมือกมันในลำไส้ได้ดี

2. ตำรับยาไกรภพ สาระกูล เป็นตำรับยารักษาอาการมือชา-เท้าชา ถือเป็นตำรับยาที่ดี และเป็นภูมิปัญญาที่ถูกต้องในด้านการรักษาโรค เนื่องจากอาการชาเป็นอาการผิดปกติของระบบประสาทรับความรู้สึก สาเหตุของการเกิดโรคเกิดจากการนั่งหรือยืนในท่าเดิมเป็นเวลานาน ทำให้เลือดไปเลี้ยงร่างกายไม่ทั่วถึง มีระดับแร่ธาตุและวิตามินผิดปกติ หรืออาจมีสาเหตุจากโรคบางโรค นอกจากนี้

อาการยังเป็นผลข้างเคียงที่เกิดขึ้นบ่อยจากการใช้ยาเคมีบำบัดหรือการฉายรังสี ซึ่งตำรับยานี้มีเมลิคดาและรำปลายข้าวสารที่ช่วยบำรุงเส้นเอ็น กระเทียมช่วยบำรุงธาตุ กระเจียวโลหิต เสริมด้วยน้ำผึ้ง ข้าวกล้อง และเมล็ดถั่วเขียว ที่ช่วยบำรุงกำลัง จึงช่วยทำให้เส้นเอ็นเป็นปกติ และร่างกายได้รับแร่ธาตุและวิตามินอย่างเพียงพอ จึงทำให้ระบบประสาทรับรู้ความรู้สึกเป็นปกติ

ข้อควรระวัง ควรรับประทานต่อเนื่อง 1 เดือน เมื่อร่างกายแข็งแรงดีขึ้นแล้วควรหยุดรับประทาน เพราะหากรับประทานมากเกินไปอาจทำให้ขาดสารอาหารประเภทอื่นๆ และควรรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ เพื่อความสมบูรณ์ของร่างกาย

มิติทางจิตวิญญาณ เกษัตริย์ที่ใช้ในการปรุงยาส่วนใหญ่ได้มาจากธรรมชาติ และการผลิตแบบเกษตรปลอดภัย คนไข้จึงรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจในการใช้ยา

การอนุรักษ์ภูมิปัญญา วิธีการรักษาอาการด้วยตำรับยานี้ควรอนุรักษ์ไว้ต่อไป เพราะมีผลด้านร่างกาย คือ ทำให้ร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ ไม่เจ็บป่วย

3. ตำรับยาที่มีสรรพคุณถอนพิษ กันคุณไสย เป็นตำรับยาที่ใช้รักษาอาการที่เกิดจากพิษธาตุกำเริบ ถือเป็นตำรับยาเย็นที่ดี และเป็นภูมิปัญญาที่ถูกต้องในด้านการรักษาโรค เนื่องจากตำรับยาทุกตำรับจะมียาเย็นและใช้เอาไปธาตุร่วมด้วย เพื่อดับพิษธาตุ จึงช่วยลดความร้อนได้ดี

ข้อควรระวัง ห้ามรับประทานอาหารทะเล หน่อไม้ ะอม และอาหารที่ความมาก ๆ เพราะจะทำให้แสดงโรค โดยเฉพาะโรคผิวหนัง

มิติทางจิตวิญญาณ การรักษาโรคของชาวชองมักรักษาโดยหมอพื้นบ้าน และมักมีการพน โดยใช้เวทมนตร์คาถา จึงมีผลทางใจว่าตนเองจะต้องหายเมื่อได้รับการรักษาจากหมอพื้นบ้านที่มีเวทมนตร์ รวมถึงการได้รับคำแนะนำที่ดีจากหมอพื้นบ้าน คนไข้จึงมีกำลังใจที่ดีขึ้น และพยายามปฏิบัติตามคำแนะนำของหมอ จึงมีโอกาสที่จะหายเร็วขึ้น

การอนุรักษ์ภูมิปัญญา วิธีการรักษาอาการต่างๆ ด้วยตำรับยาเหล่านี้ ควรอนุรักษ์ไว้ต่อไป เพราะมีผลด้านร่างกาย คือ ช่วยลดความร้อนภายในร่างกาย

กลุ่มชาติพันธุ์ของมีความเชื่อทางยาอย่างมาก ด้านสมุนไพรและเวทมนตร์คาถาในการรักษาโรค เมื่อชาวชองมีการเจ็บป่วยด้วยอาการผิดปกติต่างๆ จะได้รับการรักษาด้วยตำรับยา เช่น ตำรับยาที่มีส่วนผสมของข้าว ที่จำแนกตามสรรพคุณได้ 2 ชนิด คือ 1) ตำรับยาที่มีสรรพคุณบำรุงกำลัง เจริญธาตุ มีฤทธิ์ซึมซาบไปตามเนื้อ เป็นยาอายุวัฒนะ ลดอาการท้องอืด ช่วยฟอกโลหิต บำรุงธาตุ ทั้ง 4 ช่วยบำรุงเส้นเอ็น กระเจียวโลหิต ช่วยขับปัสสาวะ และ 2) ตำรับยาที่มีสรรพคุณถอนพิษ กันคุณไสย เป็นกลุ่มยาเย็น จึงช่วยดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ ถอนพิษยาเบื่อเมา และกันคุณไสย ทั้งนี้ การรับประทานยาทุกตำรับ ควรรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ ร่วมด้วย เพื่อความสมบูรณ์ของร่างกาย ส่วนมิติทางจิตวิญญาณนั้น ทุกตำรับยามีผลทางจิตใจของคนไข้และญาติ เพราะคนไข้มีกำลังใจที่ดี จึงทำให้คนไข้หายป่วย สร้างความสบายใจให้แก่ญาติของคนไข้ เมื่อหายจากการเจ็บป่วย ชาวชองจะนำข้าวปลาอาหารไปทำบุญ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ระลึกถึงครูบาอาจารย์ ครูยา หมอยา และบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการแสดงความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์และบรรพบุรุษ อันเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของชาวชอง ดังนั้นจึงควรอนุรักษ์ตำรับยาไว้สืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ไกรภพ สาระกุล. (2552). *มหัศจรรย์ข้าวไทย ห่วงไกลโรคภัย สมุนไพรใกล้ตัว*. กรุงเทพฯ: ริงค์ กู๊ด.คอมสัน ทินกร ณ อยุธยา. (ม.ป.ป.). *หลักการพื้นฐานของการแพทย์แผนไทย*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2553). *ประโยชน์ของสมุนไพรในงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน*. กรุงเทพฯ: เวิร์ค สแควร์.

เจตน์จรรย์ อาจไธสง. (2561). โครงการคืนถิ่นกล้าของระอาสู่ผืนป่าโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (รายงานผลโครงการ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี.

เจตน์จรรย์ อาจไธสง, พระอธิการวัชรชัย จันทโชโต, พระสีเตชพล, เฉิน ผันผาย, และคำณ วังศรี. (2551). การเสริมสร้างศักยภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม “เรือโบราณ” วัดตะเคียนทอง ตำบลตะเคียนทอง กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี.

เจตน์จรรย์ อาจไธสง, และคณะ. (2559). การศึกษาภูมิปัญญาของชาวช่อง เรื่อง ข้าวดำทำยากกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี.

เจตน์จรรย์ อาจไธสง, และคณะ. (2560). อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม “ชาวช่อง-ชาวซัมเร” ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย-กัมพูชา (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

เจตน์จรรย์ อาจไธสง, อังคณา ประเสริฐศรี, และคำณ วังศรี. (2558). กลวิธีการสื่อสารภูมิปัญญาการรักษาโรคแบบของระหว่างหมอพื้นบ้านกับผู้สืบทอดภูมิปัญญา (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจันทบุรี.

วิไลดา สินทร, วรัญญา จตุพรประเสริฐ, มาลิน จุลศิริ, และกนกวรรณ จารุกัจจ. (2557). ศักยภาพการดำเนินปฏิกิริยาออกซิเดชันในหลอดทดลองของข้าวสีพันธุ์ไทย. วารสารเกษตรศาสตร์อีสาน, 9(พิเศษ), 164.

สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2559). รายงานผลการทดสอบข้าวกล้อง. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สมเจตน์ แก้วแกมกาญจน์. (2557). ข้าวแม่พญาทองดำ. สัมภาษณ์. 11 ธันวาคม 2557.

สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ. (ม.ป.ป.). ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม. (เอกสารอัดสำเนา).

หลวงพ่อบุช วัดปากคลองมะขามเฒ่า. (ม.ป.ป.). ตำรายาสมุนไพร หลวงพ่อบุช วัดปากคลองมะขามเฒ่า. (เอกสารอัดสำเนา).

อัม แสงปัญญา. (2507). คำบรรยายวิชาเภสัชแพทย์แผนโบราณ เล่ม 1 ประจำเดือนพฤษภาคม. (เอกสารอัดสำเนา).